

Zbigniew Skiełczyński

"Biblioteka przy Kościele św. Jakuba w Nysie", Józef Mandziuk, "Roczniki Biblioteczne" 20, 1976, s. 27-78;

"Księgozbiór przy kościele św. Jakuba w Nysie : analiza zawartości", Józef Mandziuk, "Roczniki Biblioteczne" 20, 1976, s. 479-660 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 16/2, 294-295

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w duszpasterstwie zamyka się cyfrą 353 osób (...)", a nieco dalej: „W 198 parafiach i tzw. ekspozyturach pracowało 353 księży”. Duchownych parafialnych nazywa autor czasami księżmi diecezjalnymi, a innym razem świećkimi. Imię Matki Boskiej pisze stale „Maria” zamiast „Maryja”. Znana miejscowość k. Brzozowa ma pisownię łączną „Starawieś”, a nie „Stara Wieś”. Szkoda, że Dobrzański dokładnie opracował tylko najważniejszą 10-letnią działalność Dunajewskiego, a jego uprzednie lata i koniec życia potraktował raczej marginesowo. Wprawdzie skoncentrował się na dziejach diecezji, ale przy tej okazji mógł dać całościową monografię tego wybitnego biskupa.

Kazimierz Drzymala

Józef M a n d z i u k, *Biblioteka przy kościele św. Jakuba w Nysie*, Roczniki Biblioteczne 20 (1976) s. 27—78 (nr 1—2); *Księgozbiór przy kościele św. Jakuba w Nysie (Analiza zawartości)*, tamże 20 (1976) s. 479—660 (nr 3—4).

W Rocznikach Bibliotecznych we Wrocławiu ukazały się dwa artykuły, dotyczące biblioteki parafialnej w Nysie, włączonej w 1938 r. do Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu. Artykuły stanowią fragmenty pracy doktorskiej ks. Józefa Mandziuka o nyskiej bibliotece. Zaskakujący może wydać się fakt poświęcenia obszernego studium jednej parafialnej bibliotece. Była to jednak biblioteka nieprzeciętna. Początkami swymi sięga średniowiecza. Dzieje jej związane są z dziejami kultury umysłowej w Nysie, która w XVI w. stała się ośrodkiem życia kulturalnego na Śląsku. Służyła znakomitej szkole nyskiej tj. założonemu w 1624 r. jezuickiemu kolegium Carolinum, w którym kształcił się m. in. Michał Korybut Wiśniowiecki i Jan Sobieski. W 1679 r. w jej skład wszedł księgozbiór biblioteki seminaryjnej w Nysie, obejmujący ok. 2 tys. woluminów. W XVIII w. liczyła ok. 4 tys. dzieł, w tym 306 inkunabułów. Okres największego rozwoju biblioteki wiąże się z postacią wybitnego bibliofila polskiego pochodzenia J.F.A. Pedewitza zm. w 1705 r. i stąd okres ten wzbudził szczególnie zainteresowanie autora.

W pierwszym z artykułów autor przedstawił dzieje pierwotnego księgozbioru szkoły parafialnej oraz księgozbioru seminaryjnego, jak również życie i bibliofilską działalność Pedewitza, a następnie historię biblioteki do najnowszych czasów. Na podkreślenie zasługuje oparcie się na badaniach proveniencyjnych oraz opatrzenie poszczególnych ofiarodawców w notki biograficzne. Ponadto omówione zostały rękopisy oraz inkunabuły pod względem czasu ich powstania i treściowej zawartości. Wartościowe jest też podobne opracowanie starych druków (XVI—XVIII w.) ze wskazaniem ich miejsca powstania oraz języka i wyróżnieniem grupy poloników. Statystyczne zestawienie w przejrzysty sposób ilustruje wpływy kulturalne ośrodków wydawniczych Europy na nyskie środowisko.

Drugi artykuł poświęcony jest analizie zawartości księgozbioru pod względem treści, z podziałem na 10 działów: 1) encyklopedie i słowniki, 2) biblia i patrystyka 3) teologia dogmatyczna, polemiczna i moralna, 4) teologia praktyczna, 5) dzieła innowierców, 6) prawo kościelne i cywilne, 7) historia i literatura polityczna, 8) filozofia, medycyna i nauki matematyczno—przyrodnicze, 10) literatura piękna, językoznawstwo, epi-

stolografia i retoryka. W ramach każdego działu ważniejsze dzieła omówione są chronologicznie. Metoda, jaką się posłużył ks. Mandziuk, stosowana była przez wytrawnych historyków w odniesieniu do księgozbiorów prywatnych, mniej licznych, pozwalając poznać kierunki zainteresowań i poziom intelektualny jednego uczonego czy bibliofila. Natomiast analiza zespołu księgozbiorów prywatnych, jakim była biblioteka nyska, stworzyła podstawy do całościowego obrazu inteligencji nyskiej w ciągu kilku wieków, utrzymującej żywe kontakty z wszystkimi ośrodkami intelektualnymi Europy.

Przypuszczać należy, że autor swej pracy sporządził dokładny katalog księgozbioru z naniesionymi danymi co do proveniencji, glos marginalny, okładek itp. Wydanie drukiem takiego katalogu miałoby duże znaczenie naukowe. Biblioteka nyska posiada swój drukowany katalog z 1865 r. opracowany przez ks. Schuppe, o czym autor zaledwie wspomniał (s. 50). Być może, katalog ten został dokładniej przedstawiony w niewydanej części pracy, ale tu powinien się znaleźć przynajmniej jego opis bibliograficzny z podaniem ilości uwzględnionych dzieł. Podobnie przy omawianiu istotnego dla pracy inwentarza z 1681 r. brak jest wiadomości o liczbie zawartych w nim pozycji.

Jak wiadomo, prac z zakresu historii bibliotek jest jeszcze w polskiej literaturze naukowej bardzo mało. Dlatego życzyć by należało również innym ośrodkom, aby podjęły się podobnych opracowań, jak studium ks. J. Mandziuka, stanowiących niezastąpiony materiał dla historyków kultury.

Zbigniew Skietczyński